ПРАЦАЎНІК АСЬВЕТЫ

Дадатак да газэты „САВЕЦКАЯ БЕЛАРУСЬ“

№ 4 (20) 3 лютага 1929 г. № 4 (20)

ЗЬМЕСТ.

Школу--пад кантроль савецкай грамадзкасьці.

Школа наша за апошнія два-тры гады мае надзвычайна вялікія дасягненьні ў справе на ыцьця вучнямі фармальных ведаў. Гэтых посьпехаў школа дасягнула дзякуючы завостраньню ўвагі органаў НКА, саюзу і галоўнае—усяе асьветніцкае масы на пытаньні палепшаньня якасьці працы школ у справе набыцьця вучнямі належных ведаў.

Калі ў справе набыцьця вучнямі ведаў маюцца дасягненьні, то ў справе пастаноўкі выхаваньня вельмі шмат ёсьць недахватаў. Узмацненьне працы ў адной галіне выклікала аслабленьне ў другой. Праўда, бягучы навучальны год зьяўляецца пераломным годам у справе павялічэньня ўвагі выхаваньню вучняў у школе. Па ўсёй БССР няма цяпер ніводнага калектыву асьветнікаў, дзе не абгаварваліся-б у тэй ці іншай ступені пытаньні інтэрнацыянальнага і антырэлігійнага выхаваньня ў школе. Гэта зусім зразумела, бо выхаваньне і і навучаньне—гэта адзіны школьны працэс, які ў нашай школе ня можа быць разлучаны.

У сучасны момант на глебе эканамічных працэсаў адбываюцца глыбокія сацыяльна-клясавыя працэсы, якія характарызуюцца абвастрэньнем клясавай барацьбы на вёсцы і ў горадзе, што ў сваю чаргу адбіваецца на школе, на вучнёўскіх калектывах, у выніку чаго наглядаецца шмат хваробных зьявішчаў у школах.

На канфэрэнцыі **грамадазнаўцаў школ 7-годак Мазыршчыны**, якая адбылася 13 студзеня, выявілася, што ў 7-хгодках ёсьць значны проц. дзяцей сацыяльна-чуждага паходжаньня, якія псыхалёгію і ідэалёгію сям'і і „вуліцы“ нясуць у школу; настаўніцтва ня досыць пільна цікавіцца пазашкольным жыцьцём вучняў, слаба дапамагае вучням у пазашкольнай працы. Ёсьць выпадкі выяўленьня з боку паасобных настаўнікаў грубасьці, лаянкі, як, напрыклад, „асёл“, „хам“, „чучала“ і г. д.

У выніку ўсяго гэтага ўзьнікаюць розныя ідэалёгічна-школьныя ўхілы сярод вучняў. **У Калінкавіцкай 7-годцы**, выявіўся антысэмітызм, яўрэйскі шавінізм, карцёжная ігра сярод вучняў; вучні абманвалі сялян, абменьваючы савецкія крэдытныя білеты 1922 г. на сучасныя грошы.

У Нараўлянскай 7-годцы ледзь ня здарылася паміж 2 вучнямі дуэль са ўсімі атрыбутамі—вызавам, сэкундантамі і г. д. Некаторая частка вучняў гэтай-жа сямігодкі наведвае царкву, касьцёл, сынагогу. У адной з 7-годак акругі частка вучняў ніяк ня можа „зразумець“, чаму гэта скарачаюць прыватны гандаль, калі каапэрацыя ня можа справіцца з прасоўваньнем тавараў да спажыўца.

Поруч з гэтым канфэрэнцыя адзначыла, што на хваробныя зьявішчы, якія маюць месца сярод вучняў, недастаткова рэагуюць настаўніцкія калектывы; бываюць выпадкі, калі гэтыя зьявішчы паасобнымі настаўнікамі замазваюцца, упрашчаюцца; адсутнічае грамадзкі кантроль над пастаноўкай працы ў школах, асабліва ў справе пастаноўкі выхаваньня; назіраюцца выпадкі рэлігійнасьці сярод настаўніцтва, праўда, у вельмі нязначнай частцы яго.

Зразумела, што гэтыя факты не зьяўляюцца характэрнымі толькі для Мазыршчыны, яны ў тэй ці іншай ступені праяўляюцца і ў другіх акругах, але ці недастаткова на іх зьвяртаецца ўвага, або знаходзяцца гэтыя хваробныя зьявішчы ў патэнцыяльным стане.

Вось чаму пытаньні выхаваньня ў школе зьяўляюцца актуальнымі пытаньнямі, на якіх павінна фіксавацца ўвага ня толькі настаўніцтва і органаў НКА, але і ўсяе савецкае грамадзкасьці.

Партыйныя і камсамольскія ячэйкі, прафсаюзы павінны больш цікавіцца пытаньнямі жыцьця і працы нашай школы. Неабходна з боку КСМ узмацніць дапамогу і караўніцтва вучнёўскімі арганізацыямі. Трэба, каб аб працы школы, аб яе дасягненьнях і недахватах ведала савецкая грамадзкасьць.

Асабліва вялікая роля ў гэтым напрамку ўскладаецца на прафэсыйныя органы саюзу працаўнікоў асьветы. Удзел саюзу працасьветы ў падняцьці якасьці выхаваўчай працы павінен чырвонаю ніткаю праходзіць праз усю эканомпрацу. Нельга ні ў якім разе абмежавацца саюзу ў справе ўдзелу ў вытворчасьці толькі заслухоўваньнем дакладаў органаў асьветы, вынясеньнем па дакладам рэзалюцый, праверкай выкананьня гэтых пастаноў і г. д. Неабходна цэнтр цяжару вытворчай працы перанесьці непасрэдна ў школу, паглядзець—што там робіцца, выявіць недахваты, прыняць меры да зьнішчэньня іх.

Толькі пры належнай увазе з боку настаўніцтва пытаньню выхаваньня ў школе і мабілізацыі савецкай грамадзкасьці навакол школы магчыма будзе ліквідаваць тыя хібы, якія мае яшчэ сучасная наша школа.

Яз. Мацюкевіч.

За супольную працу настаўніка і агранома.

Працы для агранома ў вас непачаты кут.

На каго павінен апірацца аграном у сваёй працы?

Разумеецца, аграному трэба ў кожнай вёсцы шукаць сабе памоцнікаў, якія памагалі-б праводзіць розныя мерапрыёмствы, вызначаныя дзеля паднясьця і перабудовы сельскай гаспадаркі.

Тут сярод вясковай цемры самым лепшым памоцнікам можа быць настаўнік. Большасьць нашых школ надзелена зямлёй, якая павінна зрабіцца базай па правядзеньню рэвалюцыі ў сельскай гаспадарцы. Настаўнік павінен стаць лепшым сябрам і памоцнікам агранома ў правядзеньні агрыкультурных мерапрыёмстваў на вёсцы.

Нажаль, на справе гэтага няма. Калі мы паглядзім на ўзаемаадносіны аграномаў і настаўнікаў, дык убачым што яны жывуць кожны сам сабе, супольнасьці ў іхняй працы ня відаць.

Даўней на сельска-гаспадарчую працу настаўніка начальства глядзела коса і лічыла яе малакарыснай для школы, але насельніцтва даражыла такім настаўнікам і бачыла ў ім свайго роду інструктара. Яно ішло да настаўніка на параду і старалася рабіць так, як робіць настаўнік.

У такіх настаўніках аграном можа мець вельмі карысных памоцнікаў.

Школьны вучастак павінен быць дасьледчым полем, на якім павінны вучыцца як дзеці-вучні так і старыкі бацькі.

Нашы настаўнікі далёка ня ўсе могуць быць памоцнікамі агранома. Як даўней, так і цяпер яшчэ шмат выпускаецца беларучак якія баяцца прыткнуцца да зямлі, каб не абрабіць рук. Яны лічаць за вялікую зьнявагу калі іх пасылаюць на вёску, а вёска таксама ня вельмі шануе такіх настаўнікаў.

Але ў вёсцы ёсьць многа настаўнікаў, якія хочуць быць карыснымі ў справе перабудовы нашай сельскай гаспадаркі. Яны просяць дапамогі ў сваёй працы, але не заўсёды яе маюць.

Дзеля прыкладу возьмем **Лагойскі район** (Менскай акр.). У 1926 годзе настаўніцкая канфэрэнцыя прасіла зрабіць у районе для настаўнікаў сельска-гаспадарчыя курсы. Акруговы зямельны аддзел з гэтым не згадзіўся, лічучы районныя курсы не карыснымі. Прайшоў год, гэта пытаньне ўзьнялі другі раз—і на гэты раз нічога ня вышла. Вось вам яскравы прыклад таго, як не дапускаюць настаўнікаў да аграномічных ведаў. Ніразу на районную канфэрэнцыю асьветнікаў не паказаўся аграном, каб завязаць сувязь з настаўніцтвам. Летась на веснавой канфэрэнцыі некаторыя настаўнікі злавілі районнага агранома на ганку ў школе, дзе праводзілася канфэрэнцыя, і прасілі зайці і сказаць некалькі слоў, як весьці гаспадарку на школьных вучастках, але ён уцёк і больш не паказаўся.

Згодна школьнаму статуту, вясковая школа павінна мець с.-гаспадарчы ўхіл, але пакуль што гэты ўхіл толькі на паперы, а на справе нічога ня робіцца. Трэба хутчэй падштурхнуць школу да аграномічнага ўхілу і падрыхтаваць да гэтага вясковых настаўнікаў. А аграномам трэба старацца скарыстаць настаўніцтва ў сваей працы, уцягваючы яго ў складаньне плянаў працы.

Без уцягваньня настаўніцтва ў аграномічную працу мы доўга будзем таптацца на месцы.

Я. Сапрык.

Лагойскі р., Мен. акр.

Праблема палавога выхаваньня.

Пытаньне аб палавым выхаваньні дзяцей і падлеткаў паднята было у нас на Беларусі ўпяршыню ў 1923 г. некаторымі дактарамі на чале з інспэктарам аховы здароўя дзяцей пры Нар. Кам. Аховы Здароўя.

Пытаньне па сутнасьці сваей вельмі важнае і патрабуе дасканалай распрацоўкі як у сэнсе азначэньня самага зразуменьня і ахопу, так і з боку мэтадалёгіі.

Ня гледзячы на складанасьць праблемы, подступ быў зроблены паверхновы і ня зусім правільны.

Дадзены быў загад школьна-санітарным дактарам, амаль што ў тэрміновым парадку, аб правядзеньні палавога выхаваньня ў школах і дзіцячых дамох.

Вядома, загадамі гэткага пытаньня ня вырашыць, і шмат з дактароў паставілі пытаньне рубам—а што трэба разумець пад палавым выхаваньнем? Зразумела, пытаньне правільнае.

Была невялічкая дыскусія ў друку на старонках «Сав. Беларусі», але ўсё гэта павісла ў паветры, і нічога не рабілася ў гэтым напрамку.

Цяпер, як відаць было з некалькіх апавяшчэньняў у газэтах, працуе спэцыяльная сэкцыя па палавому выхаваньню. Гэта вельмі добра, але мне здаецца, што гэткае пытаньне, як **палавое выхаваньне** ня можа быць вырашана як загадамі (1923 г.(, так і габінэтным мэтадам. Яно можа быць вырашана толькі **грамадзкасьцю** ў шырокім зразуменьні гэтага слова, бо ні дактары адны, ні пэдагогі адны ня могуць правільна разьвязаць гэткае пытаньне, якое ўплятаецца ва ўсё наша грамадзка-сямейнае жыцьцё, правільнае-ж вырашэньне гэтага пытаньня мае вялікую значнасьць для ўсей грамады ўцалку.

Значыць, трэба гэту праблему вывесьці з габінэту дзеля вырашэньня на сьвежае паветра ў выглядзе грамадзкіх дыспутаў, лекцый, у друк.

Трэба прыцягнуць сюды ўсю савецкую грамадзкасьць, мэдыцыну і бацькоў, бо мы ведаем, што школа пакуль што ў выхаваньні наогул грае меншую ролю, чым сям'я і грамада.

Гэткая пастаноўка будзе асьвяжаць габінэтную працу, якая бязумоўна карысна і патрэбна дзеля распрацоўкі больш дэтальна і глыбока пытаньня.

Стварэньнем спэц. сэкцыі па палавому выхаваньню бязумоўна зроблен значны крок наперад у галіне пэдагогікі, бо пытаньне аб палавым выхаваньні даўно насьпела, яго трэба разьвязаць, але разьвязаць з адпаведнымі групамі грамады.

Толькі з удзелам насельніцтва мы зможам вырашыць праблему палавога выхаваньня.

У дарэвалюцыйнай школе гэта пытаньне «вырашалася» клясными дамамі і настаўнікамі праз паліцэйскі нагляд за палавымі адносінамі моладзі.

Цяпер, калі ў нас зьмяніліся формы жыцьця наогул, зьмянілася сыстэма выхаваньня,—трэба стварыць і новыя формы палавога выхаваньня, якое пакуль што зусім адсутнічае.

Вырашэньнем гэтага пытаньня будзе разьвязана наогул палавая праблема, якая стаіць перад моладзьдзю пакуль што пад знакам пытальніка.

Тады выкуецца здаровы і рэальны погляд на ўзаемаадносіны полу, і моладзь сама знойдзе тыя рэальныя формы, у якія павінна быць укладзена палавое жыцьцё, а ад гэтага ў вялікай меры залежыць ахова здароўя моладзі, актыўнасьць у грамадзкім жыцьці і нават сьветапогляд наогул.

М. Говэр.

НА ПЕРАВЫБАРЧЫМ ФРОНЦЕ.

Вада на кулацкі млын.

(Слуцкі район, Бабруйшчына).

Наша настаўніцтва, як перадавы актыў і насіцель пралетарскай культуры, не адзін раз заклікалася да актыўнага ўдзелу ў перавыбарах саветаў, да арганізацыі беднаты дзеля атпору кулацтву.

Але частка настаўніцтва Случчыны засталася глухою да гэтага закліку і жвава алгукнулася на кліч кулацтва і антысавецкіх элемэнтаў.

Прыввяду некалькі жывых характэрных прыкладаў.

Настаўнік **Баслаўскай школы Завістовіч**, як найлепш узмацніў саюз з мясцовым кулацтвам і актыўна галасаваў на перавыбарчым сходзе за кулацкія кандыдатуры. Ніводнага голасу не падаў за кандыдатуры, выстаўленыя сходам беднаты, адгэтуль трэба разумець—сярод каго і якую ён падрыхтоўчую працу праводзіў.

Ня лепшую працу правяла і настаўніца **Селішчскай школы Мінаева**. Калі выстаўляюцца кандыдатуры беднаты, а кулацтва ўсімі мерамі імкнецца прасунуць свае кандыдатуры ў савет, дык настаўніца выступае і кажа, што бедняка малапісьменнага ня трэба абіраць у савет, бо ён ня зможа працаваць, а трэба абраць Н..., скончыўшага сямігодку (кулацкая кандыдатура).

Ёсьць і такія, што бягуць ад перавыбараў, як ад чумы. Настаўнік **Быкаўскае школы Тамковіч**, замест таго, каб правесьці падрыхтоўчую працу, зьехаў у свой родны кулацкі засьценак Лядкі і носу не паказаў на перавыбары.

У той час, калі ў Бокшыцкім сельсавеце вядзецца антысавецкая праца па зрыву перавыбараў, настаўнік **Кухцянскай школы Крываль** абціраецца ў запечку і нават на перавыбарчым сходзе кулацкае натхненьне так завадзіла яму горла, што не прамовіў ні слова.

Апошні «перадавік»-настаўнік **Каліцянскай школы Куровіч**. Гэты так завьяваў аўтарытэт сярод насельніцтва, што калі выставілі яго кандыдатуру ў склад сельсавету, дык не атрымаў ніводнага голасу.

Пакапаўшыся і яшчэ можна знайсьці выпадкі, калі асьветнікі актыўна або па сваей затхласьці падтрымліваюць кулацтва.

Л.

Наказ піанэраў.

(Лагуны, Гомельскага раёну і акругі).

Наша школа своечасова стала рыхтавацца да перавыбараў саветаў.

Школьнікі і піанэры, супольна з камсамольцамі, хадзілі па хатах выклікаць на сход, а потым заставаліся дома і пасылалі бацькоў. Піанэры напісалі наказ будучаму сельсавету.

У наказе ўстаўлены пункты: 1) дабіцца палепшаньня адносін бацькоў да піанэраў, 2) адпусьціць піанэрам і школьнікам вучастак зямлі пад паказальную апрацоўку.

Гэтыя пункты вельмі зацікавілі бацькоў.

П. М.

Наказ вучняў Дзегтяроўскай школы (Заслаўскі раён) новаму сельсавету.

Ня ўсё настаўніцтва абудзілася.

Настаўніца школы ў вёсцы **Грэбнеўскай Слабодзе** зарганізавала дзяцей, каб яны пабылі дома (таксама і ў суседзяў) у часе перавыбарчага сходу, калі ўсім дарослым трэба ісьці на перавыбары. Гэта-ж настаўніца актыўна выступала супроць кулацкіх кандыдатур.

Гэткім-жа чынам з'арганізавала школьнікаў і настаўніца ў вёсцы **Васількох** (Бялыніцкі раён), яна-ж упрыгожыла памяшканьне школы да дню перавыбараў.

Настаўніца **Новікава** (Шклоўскі раён) на сходзе актыўна абараняе бядняцкіх кандыдатаў ад кулацкіх нападкаў.

Нажаль, ня мала можна адзначыць выпадкаў, калі актыўнасьць настаўніцтва звярачваецца ня ў той бок.

У Забалоцьці (Бялыніцкі раён) настаўнік, замест перавыбарчае працы, ходзіць толькі па вячорках. Гэтая пасыўнасьць у адносінах да перавыбараў зьяўляецца актыўнай дапамогай варожаму нам боку.

„**Хто ў спадніцы, за таго я не галасую**",—заяўляе на сходзе ў вёсцы Борках нейкі грамадзянін, які нейкім пудам дагэтуль яшчэ зьяўляецца настаўнікам тамашняе школы.

Настаўнік з вёскі **Кучына** выступае на сходзе беднаты супроць рэзалюцыі гэтае беднаты.

І ў вёсцы **Малых Амхінічах** аб'явілася настаўніца-падкулачніца **Астапенкава**, якая галасуе за кандыдатуру кулацкага падпявалы Бараноўскага, а пры галасаваньні партыйнага кандыдата ўстрымліваецца ад галасаваньня: «Я мала яго ведаю», а між тым сама паходзіць з тэй-жа самай вёскі, што і гэты кандыдат. Затое, калі Астапенкаву выставіў нехта ў сябры рэвізійнай камісіі, дык яна была аднагалосна... правалена.

К—к.

Магілеўская акруга.

Чужыя людзі ў Савецкай школе.

Высокага росту, з чорнай барадой, у бякэшы, з палачкай у руках. Гэта—**загадчык Смалявіцкай Беларускай сямігодкі Палтаржыцкі.** (Менская акруга).

«Барын» або «Махно» як яго вялічаюць уцішку некаторыя. Абедзьве назвы падыходзяць да яго, характарызуюць яскрава.

Барскае, аж да вопрыкаў на вартаўніка школы, засталося ў яго прывычках.

Махноўскае—«а, жыдзюкі, паршыўцы, бі іх»!?!

І гэта загадчык раённай сямігодкі, дзе вучыцца, дзе выхоўваецца 376 чал. дзетвары, і падлеткаў!

Высокая, чарнабровая, у паліто малочнага колеру, у цьвяцістым шарфіку гэта—**настаўніца грамадазнаўства гэтай-жа сямігодкі Ткачова.**

Нешта зноў такі «барскае» ў рысах твару у характары.

Зноў такі—антысавецкі настрой.

Палтаржыцкі—былы дырэктар аднаго з рэальных вучылішч. Падзяленьне школьнага штату на «белую» і «чорную» косьць бачыць і цяпер у савецкай школе. На пасяджэньні Школьнай Рады, калі думка вартаўніка школы разышлася з думкай загадчыка, апошні лішае голасу «чорную косьць», бо—„ты вартаўнік, твая справа з мятлой, а не ўмешвацца ў справы кіраўніцтва школай».

Займаецца ў Белар. сямігодцы вячэрняя школа рабочай моладзі, якая мае дзьве групы. Адна з груп займаецца на беларускай, а другая на яўрэйскай мове. Якраз не працуе электрастанцыя. У беларускую групу даецца лямпа, а яўрэйская—можа пачакаць, бо там займаюцца „жыдочкі“.

Палтаржыцкі свае антыпатыі да настаўнікаў яўрэйскай сямігодкі выказвае у кароткім слове, «жыдочкі».

— Ого! Гэта табе не беларус, у яго галава, бо ён (настаўнік)—яўрэйскай сямігодкі, „жыдочак“!

— За «жыдамі» няма як жыць «истинно-русскому» чалавеку...

Цяпер «жыдочкі», а за вугла „бей жидов“.

Вось усё, што засталося ў Палтаржыцкага ад былога «барына», дырэктара рэальнае школы, што засталося з праграмы бандыта Махно і да яго падобных.

* * *

Пасяджэньне Школьнае Рады 18 студзеня 1929 г. Разглядаецца пытаньне аб Ленінскіх днёх: Што школа павінна зрабіць у гэтыя дні.

Настаўніца грамадазнаўства Ткачова «лагодненька» выступае ў абарону праграмных пытаньняў і кажа:

—Дакуль гэта мы будзем кожны год цацкацца з гэтым Леніным? Ды я не ахвярую аніводнае гадзіны са сваіх праграмных пытаньняў на тэму пра гэтага Леніна!

Вы, чытачы, мабыць, падумаеце, што за такое выступленьне Ткачовай на пасяджэньні рады, атрымала добры адпор?

О, не! Яе сустрэлі ўсьмешкамі і радаснымі кіўкамі галоў. Кожнаму выступленьне Ткачовай прышлося да густу: **у ім—думкі амаль што ўсіх настаўнікаў сямігодкі.**

Лекцыя па грамадазнаўству, тэма «ці ёсьць эксплёатацыя на фабрыках і заводах дзяржаўнай прамысловасьці».

Кожны, хто мала-мальскі знаёмы з палітграматай, адкажа, што эксплёатацыі тут няма. Але па думцы і поглядах настаўніцы грамадазнаўства гэта ня так. Па яе, эксплёатацыя ёсьць і вучань ня сьмей супярэчыць.

Вось вам яскравыя факты аб антысавецкім настроі, аб антысэмітызьме, якія махровым цьветам распачаўцьвісьці ў смалявіцкай сямігодцы, якім заражаюцца вучні. Улюблёныя словы вучняў—«жыд», «паршывец». Такія вынікі выхаваньня ў савецкай школе.

Не выхаваньне, а калецтва; выхаваньне ня новага чалавека, а месгачковага мешчаніна абывателя.

І гэта ня дзіўна, бо большая палова настаўнікаў сямігодкі мае свае гаспадаркі і лічыцца заможнікамі.

А некаторыя, як Вашчынская, Іваноўская,—нават зьвязаны з папамі.

Погляды чужых вам сацыяльных груп кулацтва пераносяць у школу. Каверкаюць палітыку Савецкай улады, палітыку партыі.

Гэтага быць не павінна. Гэтыя варожыя савецкай пралетарскай дзяржаве погляды трэба з савецкай школы выжыць.

Адпаведныя органы павінны зрабіць ачыстку школы ад падобнага сьмецьця.

Савецкая грамадзкасьць гэтага чакае.

Чабор.

Асьветнікі--у першых шэрагах.

(Аршаншчына).

Першыя вынікі выбараў у сельсаветы Аршаншчыны кажуць, што асьветнік у большасьці сваёй сваім актыўным удзелам у перавыбарах выконвае пастаўленую перад ім задачу.

Асаблівa актыўны ўдзел у выбарах прымаюць асьветнікі **Крупскага і Чарэйскага раёнаў.**

Амаль што ў кожным выбарчым вучастку пасьля сходаў ладзяцца спэктаклі з вучнямі ці вясковай моладзьдзю. У адной вёсцы настаўніца з вучнямі прайшла праз вёску з лёзунгамі і пяяньнем беларускага гімну. Школы ўвешаны лёзунгамі і плякатамі. У Чарэйскім раёне на адным выбарчым вучастку ў кожнай сялянскай хаце, дзе ёсьць вучань, было намалявана: «Тата і мама! Памятай, што табе трэба ісьці на выбары савету, а я застануся берагчы хату».

Настаўніца перад выбарамі абходзіць хаты, зьбірае жанчын, і ўсе разам, арганізаваным парадкам ідуць на сход. Ёсьць яшчэ шмат прыкладаў жывой ініцыятывы асьветніка, яго актыўнага ўдзелу ў кампаніі.

Але побач з гэтымі станоўчымі момантамі ёсьць і адмоўныя, напрыклад, адна настаўніца Аршанскага раёну ня толькі не праводзіла ніякай падрыхтоўчай працы да выбараў, але ў часе выбараў, каб не аддаць свой голас беднаце, рашыла на гэты час паехаць у госьці да суседа. Трэба Аршанскаму РМК зацікавіцца гэтай выхавальніцай нашага маладога пакаленьня.

М. Шумейка.

Школьны каапэратыў.

(м. Старобін, Бабруйшчына).

Яшчэ ў 1926 годзе наша сямігодка задумала арганізаваць свой школьны каапэратыў. Але тады гэта не ўдалося. І толькі ў гэтым годзе школьны вучнёўскі актыў, з дапамогай настаўніцтва, узяліся за гэту справу.

Вельмі радасна вучні сустрэлі адчыненьне каапэратыву „Каапэрацыя—шлях да сацыялізму“, высіць лёзунг над шафай з вучнёўскім каапэратывам. І ня толькі вучні, але і бацькі задаволены.

У каапэратыве ёсьць кнігі, папера, атрамант і г. д. Каапэратыў зьвязан з маскоўскім кнігавыдавецтвам, ад якога і атрымлівае тавар. Сваім пайшчыкам каапэратыў усё дае ў крэдыт. Пастаноўка справы ў каапэратыве, бязумоўна забясьпечвае, яму далейшы росквіт.

М.

Амсьціслаўскія кіты.

У часе самай напружанай барацьбы за культурную рэвалюцыю амсьціслаўскія „кіты“ праводзяць уласную лінію, якая вельмі далёка ад тэй, што прапануецца партыяй і савецкай уладай.

У мінулым годзе народнай асьветай кіраваў інспэктар **Самуйлаў**, а дапамагаў яму вядомы ўсім старшыня мясцкому працасьветы **Шалабодаў**. Аб «дапамозе» Шалаболава «Савецкая Беларусь» і іншыя газэты друкавалі шмат. Цяпер некалькі слоў аб Самуйлаве.

З акту рэвізійнай камісіі РВК высьветлілася, што ў мінулым бюджэтным годзе не скарыстана па нарасьвеце каля 5.000 руб. па віне Самуйлава, які ня ведаў свайго бюджэту. Што-ж гэта за грошы? А вось: не скарыстаны сродкі на ліквідацыю няпісьменнасьці, на выпіску літаратуры хатам-чытальням, на іх абсталяваньне, апал.

Школы і хаты-чытальні на раёне знаходзяцца без належнага абсталяваньня і частка без апалу. Мінулым годам выслалі календары на школы, а 40 штук засталося ляжаць у скрыньцы РВК да сёлетняга году.

Куды-ж папала „эканомія“ па нарасьвеце. О, амсьціслаўскія «кіты» знайшлі месца: перавялі іх на адміністрацыйна-гаспадарчыя выдаткі РВК, павялічылі бюджэтную суму на камандыроўкі. І яшчэ вельмі пікантная дробязь: **рублёў 300 выдалі на дапамогу асобным сябрам РВК дзеля падняцьця іхнага „дабрабыту“.** Як вам гэта падабаецца? І гэта пасьля таго, як былі дадзены дырэктывы аб 20 проц. зьніжэньні адміністрацыйных выдаткаў! Інспэктар Самуйлаў прамаргаў такое здарэньне.

Некалькі слоў аб выдаткаваньні сродкаў камісіі па дапамозе беспрытульным, старшынёй якой быў Самуйлаў. Пераводзіцца ў другое месца сакратар РВК, **патрэбен яму падарунак—бяруць 30 руб. са сродкаў камісіі.** Едзе ў Воршу Самуйлаў—і ён бярэ 40 руб.

Самуйлава ўбралі. Прызначылі на яго месца **Сарокіна**, вузаўца. Вы думаеце, што гэты пачау папраўляць памылкі Самуйлава? Мыляецеся. Сарокін «знаёміцца» з раёнам і... **выкладае геаграфію ў II-й сямігодцы.** Лікпункты не працуюць да сьнежня 1928 г., бо няма кніжак і пісьмовых прылад, частка школ без апалу, аб хатах-чытальнях невядома, бо Сарокін лічыць непатрэбным зьвяртаць увагу на такую «дробязь». Прыслалі на новыя школы геаграфічныя карты, а яны і цяпер ляжаць у скрыньцы. А школы бяз карты, на сьцэнцы паказваюць гарады, рэчкі і інш. Арганізавана раймэтбюро. Думаце, што Сарокін цікавіцца ім? Таксама мыляецеся. Яму некалі, ён заняты чалавек.

Мэтбюро працуе без яго, а вельмі каштоўны для школ матар'ял тыднямі немагчыма накіраваць у школы. Сарокіну некалі таксама ехаць у школы. Школы працуюць без кіраўніцтва інспэктара. Расхлябанасьць Самуйлава і Сарокіна прымусілі зьняць іх з пасады. Але можа хто падумае, што іх пакаралі? Не, зноў-жа мыляецеся. У Самуйлава ёсьць добры прыяцель—гарадзкі інспэктар асьветы ў Воршы **Аляксейчык**. Ён тэрмінова дае тэлеграму Самуйлаву: «давай згоду на прызначэньне раінспэктарам у Талочынскі раён». Але Самуйлаў—ня дурань. Ён дабіўся лепшага: яго прызначылі выкладчыкам грамадазнаўства ў Аршаэскую чыгуначную дзевяцігодку на 180 руб. Трэба адзначыць, што Самуйлава не крыўдзілі і ў Амсьціслаўлі, апрача інспэктарства ён быў і выкладчыкам сямігодкі.

А што з Сарокіным? Тут справа больш цікавая. Каб даць яму пасаду па яго здольнасьцях, **РВК выносіць пастанову аб зьняцьці з пасады загадчыка Шамоўскай сямігодкі і аб прызначэньні на яго месца Сарокіна.** Але Сарокіну патрэбны і лекцыі. І гэта можна. **Пераводзяць у пачатковую школу настаўніка Кнышава.** Усё зроблена, усё добра, усе задаволены.

Так амсьціслаўскія «кіты» атрымліваюць кару за свае злоўжываньні. Старшыню РВК **Гайдарава** хоць і зьнялі з пасады, але пусьцілі на волю, Самуйлаў атрымлівае 180 руб. і сьмяецца, Сарокін—загадчык сямігодкі, Шалабадаў таксама. Такія справы ў кожнага выклікаюць абурэньне і думку: «калі можна «кітам», дык можна і нам»

Быў тут і акруговы інспэктар асьветы тав. **Акулік**, але вынікаў яго абгляду пакуль што ніякіх ня даў. Спадзяёмся, што „Савецкая Беларусь“ дапаможа.

Вока.

Пошта, пашкадуй падпісчыкаў.

Кожная нарада прафдэлегатаў, пасяджэньні культкамісій, мясцкому, агульныя сходы-канфэрэнцыі асьветнікаў не абыходзяцца без затрыманьня ўвагі на выпісцы і папулярызацыі сярод шырокіх колаў насельніцтва газэт і часопісаў і кожны раз сустракаеш такія факты, ад якіх далей ісьці няма куды.

— Як, кажа асьветнік—вы адважваецеся заклікаць нас падпісвацца ды яшчэ і папулярызаваць перыядычную літаратуру, калі яна, хочаш выпішы, хочаш не, дык усё роўна ня прыходзіць.

— Выпісаў я—кажа асьветнік,—педагагічны часопіс на тры месяцы, а атрымаў усяго адзін нумар.

— А я, кажа другі,—выпісаў газэту, дык яна раз у год возьме ды прыблудзіць, а то няма яе, і няма. А то і так: выпішаш на год газэту з дадаткамі, дык дадаткаў за год ніводнага не атрымаеш.

Зьвернешся на тураўскую пошту, як-жа, браткі, мне грошы каштуе, працоўная-ж капейка, карысны адпачынак хачу мець. А контрагэнт па падпісцы на тураўскай пошце т. Буда адказвае:

„Мы напішам, так, мы напішам! Мы пісалі, нам паведамілі, што вышлюць. Ды так і год прайшоў, а літаратуры і няма.

Такім чынам, і рад-бы, ды грахі ня пускаюць—кажа член саюзу. Лепш кажа, нічога ня выпішу, хоць грошы цэлы будуць.

Такім казённым адказам, як „мы напішам“, „мы напішам“, абмяжоўвацца нельга.

А не, дык проста заявіце:

— Не плаціце грошы, хлопцы, бо не атрымаеце таго, чаго хочаце.

А як пачнеш шукаць вінавайцу, дык т. Буда адразу папярэджвае:

— Усё роўна вы вам нічога ня зробіце, бо гэта Жыткавічы вінаваты.

А часам 24-га чысла войдзесься ды спытаешся:

— Ці можна было-б падпісацца на часопіс?

А табе ў адказ:

— Калі назва часопісу падкрэслена ў каталёгу, дык можна, а калі не, дык выбачайце—пераводам.

Чаму гэта такая розьніца—не разумею.

Я ўжо ведамасьць склаў і дадаваць ня буду, бо гэта шмат працы, дык вы лепш пераводам.

Такія факты ёсьць, і з імі трэба змагацца. Змагацца ўпарта і рашуча, каб пядбайныя адносіны аднае асобы не адбіваліся шкодна на агульна-грамадзкай справе.

Туравец.

Тураў, Мазыршчына.

ДУМКІ І ПРАПАНОВЫ АСЬВЕТНІКАЎ.

Выкладаньне матэматыкі ў вясковых школах.

Зараз, калі дадзена поўная магчымасьць ужываньня лепшых мэтадаў выкладаньня тэй ці іншай дысцыпліны, матэматыка па праву павінна была-б стаяць на належнай вышыні. На справе-ж, калі прааналізаваць як мэтады выкладаньня матэматыкі, так і ступень уяўленьня яе вучнямі, дык атрымаем адмоўнае.

Надзвычайная стракатасьць ведаў вучняў 1-й групы ставіць перад настаўнікам дылему: або разьбіць 1-ю групу на зьвеньні, або (што лягчэй настаўніку, але шкодна для справы) «аб'яднаць» веды ўсёй групы, што, вядома, ніколі не ўдаецца.

Як вясковы настаўнік разьвязвае гэта пытаньне? Вельмі проста. У першыя дні, калі вучняў яшчэ няшмат, настаўнік імкнецца дапасоўваць іх веды да сярэдніх праз індывідуальную падрыхтоўку таго ці іншага дзіцяці, але калі лік вучняў пераваліў за 50-55 (звычайная норма ў вясковых школах), дык тады няма ніякай магчымасьці ўжываць гэту сыстэму.

Спрашчэньне мэтадаў выкладаньня даходзіе да таго, што, задаўшы якую-небудзь задачку, настаўнік атрымлівае правільны адказ або ад аднаго двух вучняў (калі задачка цяжкая), або ад усіх і надта хутка (калі яна зразумела адсталым у матэматыцы вучням). У апошнім выпадку больш здольныя вучні пачынаюць ігнараваць матэматыку, бо задачкі па сваёй лёгкасьці іх не здавальняюць.

Лекцыі па матэматыцы ў 1-й групе праходзяць вяла. Ні гучнае лічэньне няма і ўспаміну. Задачкі зусім трафарэтныя і карысьці ад іх ніякай.

Абвінавачваць у гэтым настаўніка, значыць ня ведаць умоў працы вясковых школ. Нагрузіўшы аднаго настаўніка трыма групамі ў 45 50-60 вучняў, мы ня маем права патрабаваць ад яго больш, чым ён можа зрабіць.

Дзе-ж выхад? Па-мойму, аднакамплектная школа выхаду са становішча не дае. Зрабіўшы-ж усе школы (дзе магчыма) двохкамплектнымі, мы дамо настаўніку больш часу і толькі 2 групы, а гэта значыць, што на такую дысцыпліну, як матэматыка, настаўніку можна будзе зьвярнуць належную ўвагу. Меншы лік вучняў дасьць магчымасьць настаўніку сваечасова назіраць і дапамагаць працы вучняў, бо вясковыя вучні патрабуюць бязупыннай кансультацыі і праверкі.

Магчыма, што ёсьць і іншыя шляхі выпраўленьня занядбалай матэматычнай крывой у нашых школах, але я іх ня ведаю, а таму прашу таварышоў настаўнікаў выказацца на старонках «Працаўніка Асьветы" па гэтым пытаньні.

Небясьпека матэматычнай няграматнасьці нашых дзяцей паўстала зараз вельмі востра і патрабуе, калі не частковай рэканструкцыі дык у кожным разе перагляду школьнай сеткі. Толькі праз рэарганізацыю аднакамплектных школ, толькі разгрузіўшы настаўніка ад лішніх (па ліку) вучняў, мы здолеем паставіць матэматыку на адну вышыню з іншымі дысцыплінамі.

П. Быкоўскі.

Ветрынскі р., Полаччына.

Як наладзіць працу з газэтай у школе.

Вучні ня толькі масавых школ і сямігодак, а нават агульна-адукацыйных курсаў ці прафшкол ня ўмеюць чытаць газэты, не разумеюць таго, што чытаюць.

Дабіцца толькі выпіскі газэты ў гурткі ці ў клюб зусім мала. Яе там будуць чытаць толькі адзінкі. Газэту трэба чытаць у клясе ў спэцыяльна вызначаную для гэтага гадзіну (разы два ў тыдзень), выбіраючы найбольш цікавыя месцы. Чытае спачатку сам настаўнік, дае адказы і тлумачэньні на запытаньні вучняў і потым праводзіць гутарку з вучнямі. Для чытаньня потым можна будзе вызначыць вучняў, якія лепш чытаюць, а потым па чарзе.

Пасьля месяца такой працы ў вучняў могуць выявіцца асаблівыя інтарэсы: у адных—да агульнай палітыкі, у другіх—да партыйных інтарэсаў, у трэціх—да гаспадарчага будаўніцтва і г. д. Цяпер ужо можна з'арганізаваць асобныя групы, кожная з якіх на працягу пэўнага часу (тыдню, напр.) сачыць па газэце за вызначаным для яе пытаньнем і потым робіць пэрыядычны (тыднёвы) агляд, зачытваючы артыкулы, вытрымкі, цытаты і адказваючы на ўсе пытаньні, разумеецца, з дапамогай настаўніка, калі гэта будзе патрэбна. Другая-ж група такую-ж працу праводзіць па распрацоўцы свайго пытаньня і г. д.

Калі праца такім чынам наладзіцца ў школе, яе можна крыху пашырыць, праводзячы газэтныя гурткі ў прысутнасьці бацькоў вучняў, асабліва матак.

Такая праца зусім магчыма, як паказвае некаторая практыка, але патрабуе ад настаўніка вялікай вытрыманасьці і ўмелага падыходу да працы. Асабліва трэба сьцерагчыся браць вялікія і цяжкія для вучнёўскага ўзросту пытаньні.

Пасьля такой працы, калі-б яна была праведзена сыстэматычна на працягу доўгага часу, можна было-б быць упэўненым, што наша моладзь у старэйшых групах і па сканчэньні школы больш цікавілася-б газэтай, што вельмі і вельмі патрэбна ў нашых умовах.

Было б вельмі пажадана, каб настаўнікі' якія праводзілі сыстэматычна працу з газэтай у школе, падзяліліся сваім вопытам на старонках «Працаўніка Асьветы».

В. С—іч.

Н-Барысаў.

Працу інспэктара трэба палепшыць.

Другі год, як райкультаддзелы рэарганізаваны ў раённую інспэктуру. Ужо другі год інспэктар лічыцца кіраўніком мэтадычнай і пэдагагічнай працы сярод асьветнікаў.

Гаспадарчая частка адышла ад інспэктара, і гэта дало яму магчымасьць больш заняцца мэтадычнай і пэдагагічнай працай у райметбюро, а таксама сярод іншых настаўніцкіх аб'яднаньняў. Інспэктар зараз мае магчымасьць наведаць хоць адзін раз кожную школу.

Але гэтага мала. Неабходна, каб інспэктар ня менш 2-х разоў пабыў у школе з агульным абсьледваньнем і не наскокам, а каб добра высьветліць, што школе патрэбна, або якую дапамогу аказаць настаўніку.

Ці можа ў сучасны момант гэта зрабіць інспэктар? Не. Чаму? А таму, што ён перагружан рознымі камісіямі, пасяджэньнямі і г. д. Райвыканком таксама мала лічыцца з ім і яго плянам і пасылае дзеля правядзеньня кампаніі туды, куды захоча.

Тая канцэлярская справа, якую вядзе інспэктар, таксама прыкоўвае яго да месца. Гаспадарчая частка зноў патрошку пачынае паўзьці ў рукі інспэктару. Усё гэта разам узятае не дае поўнай магчымасьці працаваць па сваёй галіне. Праўда, інспэктар не павінен быць чыноўнікам, а грамадзкім працаўніком, але выразнасьць павінна быць. Трэба, каб РВК пры пасылцы на раён дзеля правядзеньня кампаніі наперад пагоджваў пытаньне з інспэктарам, каб не пасылаць куды па пляну інспэктару непатрэбна.

Трэба ўрэгуляваць, каб інспэктар ня быў чымсьці сярэднім паміж загадчыкам камгасу і інспэктарам. Пры інспэктарыяце павінен знаходзіцца запасны настаўнік, які дапамагаў-бы яму ў працы і ў канцэлярыі а таксама замяняў-бы адпускных настаўнікаў.

Часам бывае, што настаўніца пойдзе, скажам, у водпуск, на 4 месяцы, а інспэктар шукае каго паслаць ды і назначыць скончыўшага сямігодку, або проста пісьменнага, які толькі псуе, а ня вучыць дзяцей.

Г. Ш.

Шклоў, Магілеўшчына.

Заданьне віцебскай акулярнай фабрыцы.

Нашы школы маюць вялікую патрэбу ў школьных прыладах. Дзяржава пакуль-што ня мае магчымасьці задаволіць школы гэтымі прыладамі, а некаторыя настаўнікі маглі-б самі зрабіць прылады, карысныя для школьнай і па-за школьнай працы.

Кожная школа, асабліва вясковая павінна мець праэкцыйны ліхтар, але ён каштуе 150-400 руб., у той час, калі самаробны (бяз лямпы) абыйдзецца ў 2-5 руб. Кандэнсатар для такога ліхтара робіцца з куляпадобрай шклянкі, якая напаўняецца вадой; дзеля наводкі на фокус бярэцца выпуклае шкло ад акуляраў, лямпа бярэцца звычайная, газавая.

Гэта прылада вельмі прымітыўная, і вынікаў добрых можна чакаць ад яе толькі пры добрым кандэнсатары.

Дзеля большага посьпеху прапаную наступнае:

Каб не вывазіць з-за мяжы дарагія ліхтары, якіх ня маюць магчымасьці купіць вясковыя школы, і каб не займацца падшукваньнем бутэлек для кандэнсатараў (задача вельмі цяжкая), неабходна наладзіць масавую вытворчасьць кандэнсатараў. Вырашыць гэта пытаньне без асаблівых затрат можа віцебская акулярная фабрыка. Гэта-ж фабрыка пры некаторым дадатковым абсталяваньні зможа выраблядь аб'ектывы для танных фота-апаратаў, якія зараз вывозяцца з-за мяжы і каштуюць дорага. Затраты на дадатковае абсталяваньне фабрыкі хутка акупяцца.

Студ. [illegible] Каліноўскі.

Асьвета за рубяжом.

Курсы рабочай моладзі ў Нямеччыне.

Увосень 1927 году ў Бэрліве адчынілася 1-я нямецкая вячэрняя гімназія для рабочай моладзі. Жадаючых паступіць у гэту гімназію аказалася 3.000 чалавек; з іх да экзаменаў было дапушчана 2.000, а прынята ўсяго 124 чалавекі.

Гэта—першыя крокі па шляху рабочай асьветы ў Намеччыве.

Арганізацыі рабочай моладзі даўно ўжо зьвярнулі ўвагу на ўзьвяцьце культурнага ўзроўню сваіх сяброў. Але мэтад самаадукацыі, які раней практыкаваўся ў гэтай справе, не даваў пажаданых вынікаў. Не ставала звычак да самастойнай працы, патрэбных прыладаў і падсобнікаў. Галоўнай жа перашкодай у гэтай справе была адсутнасьць закончанай і сыстэматычнай агульнай адукацыі.

Вось гэтыя хібы і спрабуюць папоўніць адчыняемыя зараз курсы.

Лепш за ўсё адпавядаюць свайму прызначэньню так званыя «курсы рабочых абітурыентаў“, якія зараз існуюць у Гамбурзе і Бэрліне. Тут маладыя рабочыя, маючы пачатковую і прафэсыйна-тэхнічную адукацыю, за тры гады робяцца адукаванымі, разьбітнымі людзьмі.

У праграмё гэтых курсаў пераважна такія прадметы, якія павінны даць маладому рабочаму агульнае культурнае разьвіцьцё. Асноўныя з іх: нямецкая мова, гісторыя, геаграфія, культуразнаўства, чужаземныя мовы (ангельская, расейская і француская). Матэматыка і прыродазнаўства лічацца тут прадметамі другараднай значнасьці. У курс культуразнаўства ўваходзяць гісторыя мастацтваў і маляваньне.

Мэтад выкладаньня пабудован на самадзейнасьці і ініцыятыве вучняў. Толькі па матэматыцы і чужаземных мовах настаўнік дае ўводныя тлумачэньні і ўказаньні. Па ўсіх іншых галінах ён толькі збоку кіруе заняткамі. Адзін з вучняў робіць даклад, другі зьяўляецца старшынёй і кіруе спрэчкамі, у якіх удзельнічае ўся група. Затым пісьмовыя працы замацоўваюць у памяці распрацаваны матар'ял.

Курсы павінны даць ня столькі веды дэталяў у якой-колечы спэцыяльнасьці, колькі ўменьне арыентавацца ва ўсіх галінах наогул; ня столькі закончаную колькасьць ведаў, колькі агульнае разьвіцьцё і ўменьне самастойна працаваць. Вось чаму націск робіцца не на вывучэньне раскіданага фактычнага матар'ялу, а на лёгічнае ўладаньне прадметам.

Каб слухачы не раскідаліся паміж шматлікімі навуковымі дысцыплінамі, усё выкладаньне пастаўлена так, каб выявіць спэцыфічныя здольнасьці кожнага з іх. І паколькі такія здольнасьці выяўляюцца ў таго або іншага вучня, яго ўвага з самага-ж пачатку канцэнтруецца ў адной пэўнай галіве. Такая свайго роду спэцыялізацыя не выключае, а наадварот—мае на мэце набыцьцё за час навучаньня глыбокай агульнай адукацыі, правільней—агульнага разьвіцьця.

Матар'яльнае становішча слухачоў бэрлінскіх курсаў вельмі цяжкае. Пераважная большасьць з іх жыве з працы на прадпрыёмствах. Толькі некаторыя атрымліваюць стыпэндыі. Гамбургскія курсы ў значна лепшым становішчы. Тут кожны слухач атрымлівае ад гамбургскага муніцыпалітэту стыпэндыю ў 80 марак штомесячна.

Палавое выхаваньне ў нямецкай школе.

Самым шчакатлівым пытаньнем школьнага жыцьця ў Нямеччыне зьяўляецца яе палавая мараль. Тут можна наглядаць адсталасьць, якая набывае самыя дзікія формы.

Нядаўна прускае міністэрства навук, мастацтва і народнай асьветы апублікавала дакладную запіску двух пэдагогаў-дактароў В. Гофмана і В. Штэрна, складзеную на падставе афіцыйных дакумэнтаў. Міністэрства затрэбавала каля пяцісот актаў аб розных праступках вучняў сярэдніх школ за пэрыяд 1921-25 гадоў і перадало іх Гофману і Штэрну дзеля таго, каб яны распрацавалі гэты матар'ял з псыхалёгічна-пэдалёгічнага пункту гледжаньня і далі па ім сваё заключэньне.

Гэта дакладная запіска нязвычайна цікавая і каштоўная асабліва таму, што яна яскрава малюе, як настаўніцтва адносілася да кожнага паасобнага выпадку ў справе палавога выхаваньня.

Нельга паказаць больш ясна, наколькі адсталая большая частка нямецкага настаўніцтва. Настаўнікі, выступаючыя ў ролі судзьдзяў, выяўляюць поўную адсутнасьць ведаў у галіне пэдагогікі і псыхалёгіі. Статуты дысцыплінарных пакараньняў у школах глыбока прасякнуты духам самай рэакцыйнай закасьцянеласьці.

За гутаркі на палавыя тэмы вучняў садзяць у карцэр. Такое-ж пакараньне назначаецца за чытаньне „любоўных“ кніг, асабліва француских раманаў.

Гуляць з дзяўчатамі ўвечары забаронена. Калі-ж вучня заўважаць у якім-колечы хоць-бы самым нявінным выяўленьні палавога пачуцьця, дык яго нящчадна выкідаюць вон са школы.

Выключэньні са школы за палавыя «праступкі» складаюць 40 проц. пакараньняў.

Дысцыплінарныя працэсы адбываюцца большай часткай у судовых абставінах, і абвінавачаны зусім пазбаўлен магчымасьці апраўдвацца.

Быў выпадак што ў вучаніцы 7-й клясы ліцэю адабралі якісьці альбомчык, які яна чытала сваім таварышкам. Настаўніца, якая ўзяла на сябе ролю абвінаваўцельніцы, на судзе „пасаромілася“ пераказаць тое, што было напісана ў гэтым альбомчыку-дзеньніку, і толькі адзначыла, што там «недапусьцімыя брыдоты». Ня гледзячы на гэта, суд пастанавіў прыстрашыць „віноўную“ звальненьнем. Вышэйшая школьная адміністрацыя гэты прысуд зацьвердзіла, хоць на падставе пратаколу і не магла даведацца ў чым справа.

Значная частка віны такой закасьцянеласьці прыпадае, разумеецца, на долю царквы, якая мае вялікі ўплыў на ўклад нямецкай школы.

Некаторыя пэдагогі адзначаюць, што дысцыплінарныя пакараньні маюць больш пэдагагічны, чымся юрыдычны характар. Разумеецца, такія спосабы выхаваньня ні ў якім разе нельга назваць пэдагагічнымі.

Асьвета ў Галяндыі.

Яшчэ ў эпоху напалеонаўскіх войнаў галяндзкая народная школа была аддзелена ад царквы. Але ішлі гады і буржуазея з кожным годам рабілася ўсё больш практычнай і разумнай. Адпаведна гэтаму мянялася становішча школы, і паступова яна зноў трапіла ў лапы царквы.

Спачатку ў праграму сьвецкай народнай школы рэлігійныя прадметы не ўваходзілі. Аднак, духавенства мела права на свой кошт у дадатковыя гадзіны выкладаць у школе рэлігію. Такое становішча, разумеецца, не здавальняла царкоўнікаў. У 1848 годзе яны дабіліся права адчыняць самастойныя духоўныя школы, але зноў-жа за ўласны кошт. З 1889 году яны пачалі атрымліваць ад дзяржавы датацыю, а ў часе сусьветнай вайны духоўныя школы былі поўнасьцю прыроўнены ў правох да сьвецкіх школ.

Зусім задаволілася духавенства ў 1920 годзе, калі быў выдадзен спэцыяльны закон аб народнай асьвеце ў Галяндыі. З выгляду гэты закон надта цытны. Варта толькі пажадаць бацькам або апякунам 12 дзяцей школьнага ўзросту, і грамада — так кажа новы закон—абавязана адчыніць для іх сьвецкую школу і ўтрымліваць яе, нават калі колькасьць вучняў у ёй падзе да васьмі.

Такое-ж права існуе і ў адносінах да школы духоўнай. Кальвіністы не жадаюць вучыцца пад адной страхой з каталікамі і іудзеямі. Каталікі, разумеецца, ня могуць дапусьціць супольнага навучаньня хлопчыкаў і дзяўчатак. Кожная з незьлічоных рэлігійных сэктаў, якія ёсьць у Галяндыі, таксама дамагаецца права на асобную школу.

У выніку—адзін які-небудзь нязначны пасёлак змушан адчыняць па меншай меры чатыры школы. Тыя сродкі, якія нармальна ішлі-б на адну школу, распыляюцца на дзьве, тры і нават на чатыры. Школы блага абсталяваны, ня маюць патрэбных падсобнікаў, а часта і настаўнікаў. на пэнсіі якіх стараюцца эканоміць. Эканомяць таксама на сярэдняй школе, на настаўніцкіх сэмінарыях.

Агульны ўзровень асьветы зьнізіўся. Колькасьць сьвецкіх школ значна скарацілася, а духоўных—вырасла. Свае праграмы, свае падручнікі духоўныя школы не падаюць дзяржаўным інспэктарам на зацьверджаньне, настаўнікаў звальняюць і прымаюць таксама па ўласнаму погляду.

У падручніках, якія выдаюцца для духоўных школ, дзеці навучаюцца прыкладна так:

„Усе партыі падзяляюцца на хрысьціянскія і нехрысьціянскія. Да апошніх належаць лібэралы, вольнадумныя і сацыялісты. Усе яны ялнаюцца дзеля барацьбы з хрысьціянствам. Таму ніколі ніводзін каталік не павінен выбіраць у парлямант левага дэпутата, бо Хрыстос сказаў: „Хто ня з намі, той супроць нас“.

Закон, які фактычна перадае выхаваньне дзяцей у рукі духавенства, прайшоў галасамі сацыял-дэмакратаў, і за гэта ім паабяцалі ўсеагульнае выбарчае права. Як бачым, духавенства шчодра аддзякавала сацыял-дэмакратам за здраду інтарэсам працоўных.

За лепшы ўраджай.

(Калінкавіцкі район, Мазыршчына).

Насавіцкая школа першай падала прыклад засеву караньплодаў, канюшыны і лубіну на школьным вучастку. Зараз гэтыя расьліны пашыраны і сярод сялян (да 15 проц. колькасьці двароў). А да 1926 году ў вёсцы ня было ніякага лубіну, караньплодаў, і ня больш трох гаспадароў сеялі віку і канюшыну.

На раённай выстаўцы ў 1927 г. школа атрымала ганаровы дыплём за культурныя расьліны і апрацоўку глебы.

Зараз мы ўзяліся за попел. Дзеці агітуюць бацькоў за яго карысьць як угнаеньня. Школа купляе попел у сялян праз дзяцей па 10 кап. за пуд. Мяркуецца так сабраць да 100 п. На школьны вучастак ужо сабрана 50 пуд. Цяпер той, хто выкідаў попел на сьнег, прадае яго або зьбірае для свайго поля.

Спадзяёмся, што ўгноены попелам школьны вучастак зьдзівіць сялян сваім ураджаем і дасьць яскравы прыклад карысьці попелу, як угнаеньня.

Мяркуецца вясной дзецям 4-й групы раздаць насеньне лубіну, кармавых буракоў і турнэпсу, дзеля засеву на сваіх палёх градак і палос, угноеных попелам.

В. А. Саргейчык.

Антырэлігійнае выхаваньне ў школе.

(З практыкі Менскай Акруговай Мэтадычнай Камісіі).

Можна рашуча сказаць, што ў сучасны момант для абсалютнай большасьці настаўніцтва пытаньне неабходнасьці вядзеньня ў школе антырэлігійнага выхаваньня ніякага сумненьня не выклікае. У тэарэтычнай сваёй устаноўцы гэта пытаньне таксама зьяўляецца больш-менш ясным.

Вось чаму на пасяджэньні Мэтадычнай Камісіі, калі абгаварвалі даклад „Аб мерапрыёмствах у справе антырэлігійнага выхаваньня“, галоўная ўвага была аддадзена пытаньням другога парадку, а іменна: хваробным зьявішчам, якія маюць месца ў школах у сучасны момант, і мэтадычна-арганізацыйным момантам пры правядзеньні антырэлігійнага выхаваньня ў школе.

Зазначалася, напрыклад, што рэлігія наступае на школу, што рэлігійнымі пачуцьцямі ахоплен досыць значны лік вучняў і, галоўным чынам, бацькоў.

Настаўніца Менскай 33 школы адзначала, што ў іх школе ёсьць выпадкі наведваньня вучнямі касьцёлу, ёсьць настаўнікі (праўда адзінкі), якія яшчэ да гэтага часу ня сталі на шлях антырэлігійнага выхаваньня ў школе.

Настаўнік Менскай 7 школы таксама адзначыў, што ў іх школе заўважваюцца такія выпадкі, як наведваньне вучнямі хэдару пасьля 5—6 гадзіннай школьнай працы. Ёсьць выпадкі ненаведваньня вучнямі школьных заняткаў у рэлігійныя сьвяты, адмаўленьне пісаць у школе ў суботу.

Адзначалі настаўнікі і іншых школ такія факты, як нашэньне вучнямі крыжыкаў, дэманстрацыйны ўход бацькоў са сходаў, калі загаварылі аб рэлігіі (31 шк.).

Акруговы інспэктар адзначыў шэраг вельмі цікавых фактаў, выкрытых ім у часе агляду школ акругі, характарызуючых пастаноўку антырэлігійнага выхаваньня ў некаторых школах.

Напрыклад, настаўнік, замест газэты чытае біблію, настаўніца адной школы спыняе школьныя заняткі з прычыны рэлігійных сьвят. Ёсьць выпадкі, калі настаўнікі хрысьцяць сваіх дзяцей у папа і г. д.

Больш за ўсё на пасяджэньні як дакладчык, так і выступаўшыя ў спрэчках гаварылі аб тым, як праводзіць антырэлігійную працу ў школе, у якіх напрамках яна павінна разгортвацца і хто гэту працу павінен праводзіць.

Якія-ж адказы акруговая мэтадычная камісія дала на ўсе гэтыя пытаньні?

А вось якія:

1. Кожная школа павінна зараз-жа паставіць на школьнай радзе пытаньне аб антырэлігійным выхаваньні ў школе: абмеркаваць і вызначыць антырэлігійныя моманты па кожнай групе ў першым канцэнтры і па кожнай галіне па II канцэнтры, скарыстаўшы дзеля гэтага матар'ял зьмешчаны ў 8 нумары часопісі «Асьвета».

2. Кожны групавод, кожны выкладчык распрацоўвае вызначаныя антырэлігійны, моманты ў працэсе сваей працы, на працягу году, увязваючы з праграмным матар'ялам.

3. Роўналежна з гэтым кожная школа арганізоўвае ў сябе антырэлігійны гурток, які больш глыбока прапрацоўвае шэраг момантаў з гісторыі і клясавасьці рэлігіі і ставіць сваёй галоўнай задачай падрыхтаваць кадр сталых антырэлігійнікаў з асяродзішча вучняў старэйшых клясаў. Забясьпечыць гэты гурток адпаведнай антырэлігійнай літаратурай і сталымі аўтарытэтнымі кіраўнікамі.

4. Пэрыядычна арганізоўваць у школе антырэлігійныя вечары, прысьвячаючы да гэтых вечароў выпуск насьценных антырэлігійных газэт. Шырока выкарыстоўваць на гэтых вечарох літаратурна-мастацкія моманты. Абавязкова запрашаць на гэтыя вечары бацькоў вучняў.

5. Шырока разгарнуць антырэлігійную працу сярод бацькоў праз пастаноўку ня толькі дакладаў на антырэлігійныя тэмы, але і на прыродазнаўчыя тэмы, навукова растлумачваючы ім зьявы прыроды.

6. Кожная школа павінна рашуча змагацца з рэлігійнымі традыцыямі сярод вучняў, як: нашэньне вучнямі крыжыкаў, ненаведваньне школьных заняткаў у рэлігійныя сьвяты, адмаўленьне пісаць у школе ў рэлігійныя сьвяты, наведваньне касьцёлу і царквы, наведваньне хэдэраў і г. д.

7. Камісія лічыць неабходным пэрыядычна наладжваць антырэлігійныя канфэрэнцыі вучняў, пераважна працуючых у антырэлігійных гуртках. Такія канфэрэнцыі могуць наладжвацца як у раёнах, так і гор. Менску.

Разам з гэтым мэтадычная камісія лічыць неабходным паставіць пытаньне перад адпаведнымі органамі нарасьветы, каб падручнікі былі больш прасякнуты матар'ялам для антырэлігійнага, інтэрнацыянальнага і калектыўнага выхаваньня, а таксама дамагацца вызначэньня школьных перапынкаў з такім разьлікам, каб яны не супадалі з рэлігійнымі сьвятамі.

Л. Шашкоў.

З лістоў.

— У в. Дзям'янкава (Аршанская акруга) летась было каля 15 пажараў. Злачынствы—неадступнае зьявішча. Моладзь забаўляецца картамі. З 1925 году ў вёсцы ёсьць школа, але культасьветнай працы яна яшчэ не распачынала.

— У Коршыкаўскай школе (Арш. акр.) працуе настаўнік Якавенка, які любіць даваць вучням пстрычкі, пакідаць вучняў у школе „на вечар“ пасьля заняткаў. Варта т. Якавенку пакінуць такія мэтады выхаваньня.

— Загадчык Асташковіцкай школы (Арш. акр), пры дапамозе камсамольцаў, добра наладзіў працу з насельніцтвам. У вёсцы працуе лікпункт, аграномічны гурток, ладзяцца чыткі газэт і кніжак. Асташкаўцы дзякуюць настаўніку.

— Сялкоўская школа (Людзяневіцкі сельсавет, Маз. акр.) атрымала ад Жыткавіцкага РВК дапамогу на падтрыманьне вучняў-беднякоў. Гэтыя сродкі скарыстаны на вопратку і абутак. Школьная беднота дзякуе РВК за падтрыманьне.

— 12 школ Чачэрскага райпадсавету Гомельскай акр. сабралі на самалёт «Школьнік» 17 руб. 45 кап. Усяго райпадсавет яднае 29 школ. Іншыя школы яшчэ не далі вестак.

— Нова-аляксандраўская школа (Чачэрскі р., Гом. акр.), зьмяшчаючыся ў маленькай хатцы з 50 вучнямі, усё-ж зьяўляецца культурным асяродкам у вясковай глушы. З 18 двароў пасёлку 12 двароў выпісваюць газэты. Працуе чырвоны куток, гурток па ліквідацыі няпісьменнасьці, у якім вучыцца 22 чал.

Наша перапіска.

АСЬВЕТНІКУ. Тураўскі р., Маз. акр. Справаздачу аб райканфэрэнцыі асьветнікаў вы зусім не распрацавалі. Закранулі шмат цікавых пытаньняў і ніводнага не падмацавалі фактамі. Напр., дыктатарства, няўжыўчывасьць і інш. Друкавацца ня будзе.

Гадзельку. Ветрына. Допіс «Чым не настаўнік» пераслалі ў Полацкі акр. інспэктарыят асьветы на дасьледваньне.

Мак—скаму. Ляды. З рамонтам хаты-чытальні ўладзьце як небудзь на месцы—друк тут нічога не дапаможа.

Селяніну. Глуск, Бабр. акр. Ваш допіс «У дапамогу кулакам» пераслалі ў бабруйскі акр. інспэктарыят нар. асьветы на дасьледваньне.

Сярэбранікаву. Бабруйшчына. Ваша заметка «Погляд на рабселькора» была скарыстана ў адным з нумароў «Савецкай Беларусі» яшчэ за 1928 год. Лепш сачыце за газэтай.

Я. Шыёнку. Менск. Пытаньне аб насьценнай газэце пры групкоме № 4 стаўце на абмеркаваньне па прафсаюзнай лініі. Друкаваць ня будзем.

Вашкевічу. Слуцк. Допіс „Сыны і пасынкі“ пераслалі ў Наркамасьветы. Што «Сьціркам не павінна быць месца» пры пісьме ня ведаюць хіба самыя адсталыя пэдагогі. Друкаваць ня будзем.

Праўдашукацелю. Магілеў. Ваш допіс „Дзе праўда і ад каго залежыць“ пераслалі ў Наркамасьветы.

Друкарня Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва. Галоўлітбел № 302.